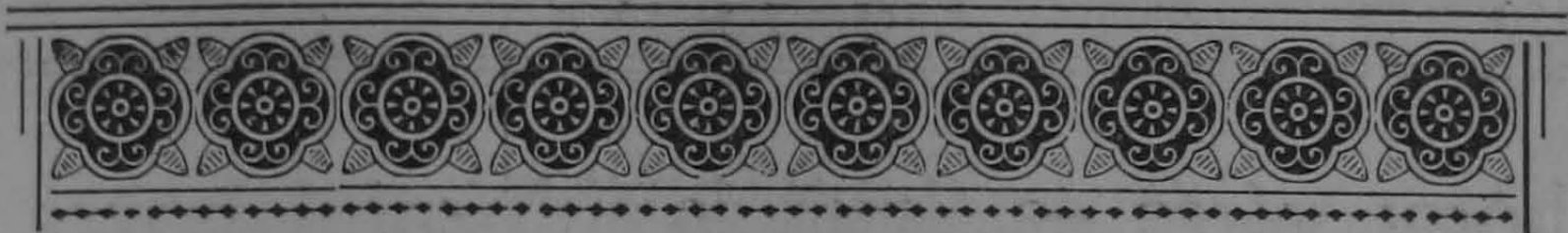

KIRÁLY ÉS HAZA.

Király és haza.

Király és haza! Ez a két bűvös szó az, a melyen a magyar ember, a hatalmas úr és a szegény föld népe évezred óta egyformán lelkesedik. Válságos napokban ez a két rövid szó forrasztja össze milliók szívének érzelmeit egy hatalmas áradattá, amely elsöpri a Király és Haza ellenségét és csodákat alkot a Trón és az édes szülőföld védelmében.

A koronás király iránti legmélyebb tisztelet és önfeláldozó szeretet hagyományos erénye a magyarnak. Hogy királyának hódolhasson, feláldozza vagyonát, odahagyja családját s utógondolat nélkül rohan a biztos veszélybe,

hogy vérét és életét is áldozatul hozza.

A koronás fő iránti szeretetben egyaránt osztozik szegény és gazdag. Nincs politikai pártállás, nincs a közéletnek oly ádáz tusája, amely ezen mindnyájunkkal közös érzelemben, ha a szükség úgy hozza magával, egygyé ne olvadna.

Az első magyar királyt szentté avatta a kegyelet és az a kegyelet, az a rajongó érzelem, amelylyel első szent királyának emlékéen csüng a magyar hazának fia, változatlan lebegi körül utódait. Azok a milliók, akik első királyunk neve ünnepén messze vidékről zarándokolnak az ország szívébe, hogy e szent jobb előtt térdeiket meghajtva, zsolozsmát énekeljenek: a bucsujárásnak azt a páratlan nemét gyakorolják, amilyen a föld kerekiségén a magyar népnek egyedüli kiváltsága. Sehol a föld kerekiségén úgy összeforrva nincs

az alattvalók szive az uralkodók szivével, mint nálunk, ahol ezt a drágán szerzett és óriás küzdelmek árán megtartott szent föld iránti szeretetet azonosítják a király imádatával; a hol a hazaszeretet egy a király szeretetével.

A történelem büszke példái örök mécsesként világítják meg az évszázadok hosszú sorát. A legelső magyar emberért milliók alakulnak át egy emberré, milliók szive dobog egyszerre és a nemzetnek karja, mint egy óriás paizs emelkedik védőleg, áldólag a megkoronázott fő felé.

»A legelső magyar ember a király,
Érte minden honfi karja készen áll,
Nyerje népe boldogságán örömét,
Hir s szerencse koszoruzza szent fejét.«

És a költő a nép osztatlan érzelmeinek ad kifejezést eme szép sorokban, mert nem volt a magyarnak királya, a ki népe boldogságát szivén

ne viselte volna. Ha alkotott az uralkodó, ha karja sújtóan nehezedett a nemzet fölé, azt mindig népe boldogságának érdekében tette. Mert hiszen, ha igaz az, hogy minél magasabb hivatást tölt be valaki, annál nagyobb a felelőssége: akkor arról a polcziól a büntetés is a közönség javát czélozza.

Szent Pál tanítja, hogy »minden hatalom az Istentől van.« S a hatalom nyilvánulása a kegy épen úgy, mint a büntetés. Az osztó igazság, mely a trónról szétsugárzik az ország minden zugába, mely egyaránt elhat a gunyhóba és palotába; a Legfelsőbb lény sugallatából ered, a kinek kegyelméből az uralkodói jogok gyakoroltatnak.

És ha már a király iránti odaadó szeretet és föltétlen hódolat oly erős jellemvonása a magyar embernek, hogyha ez érzésben egyesül pór és főnemes, koldus és kincsekkel biró mennyire

fokozott mérvben kell annak buzogni a katonában, akit különleges hivatása a trón és a haza szolgálatára rendel.

Nyilvánulása ennek a magasztos érzelemnek a katonánál egészen más, mint a közönséges honpolgárnál. A honpolgár az édes anyatejjel, az ősei porát takaró hazai földnek éltető párájával szívja magába a hazafiságot: a király és a haza iránti szeretetet. A katonánál ezenkívül fokozódik és közelebbi kötelességgé válik ez akkor, midőn a király és haza szolgálatára magát esküvel kötelezte, fejlődik a katonai nevelés, a hős bajtársak és az előljárók példaadása által.

A katonai hivatása legszentebb, legmagasztosabb minden más között. Ő fegyveres őre a béke munkájának, a haza felvirágzásának, támasza a trónnak, az Istentől jövő hatalom földi képviselőjének.

Ez a nagy élethivatás pedig aránylag oly csekély egyéni áldozattal tölthető be! Férfiúnak egész embernek, kötelességtudónak kell lenni, a büszkeség bizonyos nemével mesgyét kell vonni a katonának a mindennapi kenyeret kereső nagy közönség és az ő magasabb hivatása között. Föl kell emelkednie egy bizonyos magaslatra, melyet az előljárói és a szabályok által körvonalazott kötelességek emelnek számára; arra a magaslatra, melynek lépcsőin emelt fővel, fokenként haladunk ugyan fölfelé, de ha ballépést kockáztatunk meg: a bukás elkerülhetetlen, gyógyíthatlan leend.

*

A honszeretet alkotja a nagy embereket, az teszi hőssé a gyermekifjút, az lelkesíti az anyát, midőn az anyaföld védelmére ezer veszély közé küldi egyetlen gyermekét, azon emlékezetes

szavakkal nyujtva át neki a paizsot :
»ezzel vagy ezen.«

Ha az őstörténelmet tanulmányozzuk, s tudvágyunk keresztül tör az emberiség gyermekkorát homályba burkoló évezredekben, ott fogjuk találni magunkat az ősidőket üstökös-ként megvilágító nagy szellemek társaságában, abban a korban, mely a fegyver hírnevét, ugyszólván önvajudásában megteremtette s hozzá kötve azt a személy fogalmához : góczpont gyanánt állította félisteneit a világdicsőség küszöbére.

Ehhez a minket éltető édes anyaföldhöz való ragaszkodás szüli az olyan Henophoni nyilatkozatokat, hogy :
»A győzelem fölötti örömem felülmulja a fiam eleste fölötti fájdalmamat.«

Évezredek óta számtalanszor változtak meg a közviszonyok, de az idő nem állott meg, hanem haladt és fejlődött s fejlődése új tehetségeket igényel

a régiek helyett. Mindazonáltal olyan forrás maradt a mult, amelyből eszményképet, vágyat és erőt kölcsönözhetünk a babér elnyeréséhez.

Sándort és Caesárt Alkeides és Theseus tettei és Achillesnek regeszerü dicsősége ösztönözték borostyánjaik megszerzésére; viszont Nagy Frigyesnek és Napoleonnak amazok voltak ideáljai, kikhez hasonlónak lenni életfeladatul tüzték maguk elé.

De a hazaszeretet volt első rugója, ápolója annak a hősi törekvésnek, melyet azon kornak példaként emlékekben maradt nagy emberei kifejtettek. Vele születik az a gyermekkel, szenvedélylyé válik a férfiuban, serénynyé a megtört aggastyánban. Az idegen föld nem nyújt örömet; a vándor visszavágyik az idegenből, bármily jó sorsban legyen is a távolban; a számüzött vérző szívvvel siratja honát, melyet örökre el kell hagy-

nia és lelke nem nyugszik meg a világ csinált örömeiben, még porai is visszavágynak: az elhagyott vidék hantja könnyebb, enyhébben takarja a holtat.

Mennyi fájdalom, mennyi hazafiui érzés nyilatkozik meg örökemlékü költőnk E ö t v ö s bucsujában:

»Isten veled hazám, bátrak hazája,
Isten veled te völgy s ti zöld hegyek;
Gyermekreményim s bánatim tanyája,
Isten veled! én messze elmegyek . . .«

Neki nem hoznak örömet »Helvézia hótakart tetői« — s »Provence daltelet mezői« — nem adnak kárpótlást a »zöld kalászt hullámzó« hazai sikságért s csak »hazát kíván, hazáért verszive.«

*

A király és a haza iránti szeretet az, a mit nálunk a gyermek az édes anya tejével szí magába, a miről az első regéket már a bölcsőben hallja, a mit véreben visz át a zajos életbe és

amin lelkesül mint férfi. Minden polgárnak önkéntes érzelmei ezek, a melyben minden jó magyar szülő nevelni szokta gyermekeit. A katonát ezenkívül még esküje is kötelezi erre, midőn a Legfelsőbb Hadurnak és Hazájának szentesített törvényei iránt hűséget és hódolatot fogad ; azért százszoros bünt követ el az a katona, az a csendőr, a ki bármi tekintetben is megfélekedzik ezen szent fogadalomról és kötelességeinek elhanyagolásával letér a legszebb erénynek utjáról.

De hála az Égnek ! a magyar csendőr betölti hivatását e tekintetben is. A mi csendőreink nevelése céltudatos irányban halad. Fogékony hazafias gondolkozásmódját előljáróinak példadása ápolja és mert a katonának nemcsak erős karjára, hanem királya és hazájáért lelkesülő nemes szivre, gondolkozásmódra is szüksége van : a mostani

szellemben nevelve, ő leend a világ legelső katonája, a kire büszkén és elégtelenen tekinthet a király, a nemzet és azok a vasjellemű, fáradhatatlan vezetőik, kikre a csendőr nevelésének nagy munkája bízott.

A múlt ezredév végén alakult testület gyökeret vert máris a nemzet szívében s megnyugtató öntudattal halad át az új ezredév küszöbén, hogy élő védőfal legyen a későbbi alkotásoknak, a haza gyarapodásának.

*
* *
*

Büszke, de tagadhatatlanul szellemes volt az a franczia, aki a nemzetnek nagy napjai alatt azt mondá: — »Ha semmi sem vagyok is, kortárs mégis vagyok.«

Ez a mondása annak a szellemes francziának, beleélte magát a közéletbe. Nemcsak otthon, de mindenütt. Nálunk

magyar földön mostanában nagyon is gyakran halljuk, — de ez a büszke, okos mondás, szállóigéje lőn minden nemzetnek és nagy eseményeknél elmaradhatatlan, hogy el ne mondja a kor-
nak ezt a szép dicséretét.

Ha valamikor aktuális volt ez a mondás, most az. Nagy események előtt állunk, nagy eseményeket hord magában az idő. Átléptük határát egy letűnt századnak, melynek első fele vészes küzdelmekkel teljes volt. A haza ezer-
éves fennállásának nagy ünnepét ülte meg a magyar, ezer esztendő veszedelmei-
n diadalmaskodva él a nemzet és erősen áll a haza. Az idők új századában, a nemzeti élet új ezredében nem kevesebb és nem könnyebb feladat vár reánk, mint a múltban, véres harczok után ; a haladás, a nemzeti megerősödés békés, de nagy és nehéz munkája a törekvő államok versenyében. A nem-

zet nemes bizodalommal megy a fáradtságos és dicsőséggel biztató küzdelem elé, lelkesedéssel fog a nagy munkához, mely felbuzdulást büszke öntudattá emelte az alig lezajlott ezeréves örömnép, amelyen ezeréves történetünknek minden dicsősége megnyilatkozott és a nemzet tuláradó lelkesedését visszhangozták a bérczes Kárpátok, melyektől az Adriáig egy hang, egy csodálatosan szép örömh hang mint kürtszó zugott végig az országon, hirdetve a haza millióinak nemes örömét.

Haza! — Mi van ebben a szóban, ami lelkesedést fakaszt? Mi az, ami lázba hozza a vért, gyorsabb dobogásra készíti a szívet? Mi a haza? — Az a darab föld tán, ahol születünk, ahol élünk? Vagy a szívünk a haza? A haza minden. Gyöngé aczél darab lesz az író tollából, ha a hazáról ír. Törpe lesz a gondolat, nem szárnyalhatja be

azt a nemes fogalmat, nem érheti be annak magasztosságát, nagyságát a képzelet, amit a haza fogalma rejt magában. A hazát csak érezni lehet, — beszélni, írni róla képtelenség.

Mindnyájunknak, akik e földön születünk, van a szívünknek egy zuga, szentélye, amely a hazát érzi, ahol a legnemesesebb erényt, a hazaszeretetet ápolják. Egyik embernek nagyobb részt adott a sors ebből a magasztos erényből, másiknak kevesebbet. Hazaszeretet nélkül nincs senki.

Te csodálatos szentség, te haza!
Te csodálatosabb erény, hazaszeretet!
Benne vagy szívünknek minden dobbanásában, te vagy minden, a leghatalmasabb, a legerősebb erény!

Büszkén hirdetjük, hogy magyar embernél egy nemzet sem szereti jobban a hazáját. Miért? — Ki tudná? Tudósok beleőszültek, történet

írók eldobták a tollat ennél a kérdésnél. Miért szereti magyar ember jobban a hazáját? Talán a geográfiai helyzet, talán vérmérsékletünk az oka. A történelem azonban beszél minden helyett. Ez a föld vérrel van öntözve, ezrek, milliók véréből, akik a hazáért haltak meg. A haza érdekében eltűnt minden kicsinyesség, mikor a haza szólt, a nemzet halgatott és tett. A hazáért mindent, a magyar haza ellen: semmit. Ez az eszme vonul végig azon az évezreden, melynek zárókövéhez érkezett Magyarország. — Az a nagy hazaszeretet, mely lángba tudta borítani az országot, amelynek oltárára véréből, életét vitte a nemzet, ha kellett, az méltóképen nyilatkozzék meg és legyen vezércsillagunk az új ezredévben.

Te haza! te szerető gondos édes anyánk! leborul előtted a népek milliója, térdre roskadnak mindenek, téged

imád emberi ajak, te érted dobog minden emberi sziv ezen a bérczkoronázta földön, maradj meg nekünk, légy mindig ami közös édes anyánk, aki szeretettel öleli keblére az ő gyermekeit, aki megvédelmez veszélyben, aki velünk marad buban, velünk vigad örömben, légy nekünk mindig az, akit a költő aposztrofál :

»Ez bölcsőd, s majdan sirod is,
Mely ápol s eltakar.«

